

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

**ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΕΤΟΣ 2008

**ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΕΤΟΣ 2008

ΑΘΗΝΑ

Ιούνιος 2009

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ Α.ΔΙ.Π.

Την 31^η Δεκεμβρίου 2008, η σύνθεση της ολομέλειας της Α.ΔΙ.Π. ήταν η ακόλουθη (Νόμος 3374/2005, άρθρο 11):

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Σπύρος Α. Αμούργης

Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος, Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου της Πολιτείας της Καλιφόρνια

ΜΕΛΗ

Γιάννης Βλάχος

Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου

Αχιλλέας Γραβάνης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Κώστας Διαμαντάρας

Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Λουίζα Λουκοπούλου

Διευθύντρια Ερευνών, Εθνικό Ιδρυμα Ερευνών

Ναπολέων Μαραβέγιας

Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Κώστας Μαργαρίτης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Κλεομένης Οικονόμου

Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Βασίλης Πανάγου

Καθηγητής Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας

Βασίλης Παπάζογλου

Καθηγητής Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

Χρυσούλα Σαατσόγλου-Παλιαδέλη

Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Πάνος Τσακλόγλου

Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΤΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ. Απολογισμός του έργου της Α.ΔΙ.Π. κατά το έτος 2008

Εισαγωγή	4
1. Η Πρόοδος της Διασφάλισης Ποιότητας	5
2. Δυσχέρειες και Δυσλειτουργίες	10
3. Προοπτικές της Αξιολόγησης για το 2009	12
4. Συμπερασματικές Διαπιστώσεις	13

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ. Εξωτερικές Αξιολογήσεις Τμημάτων ΑΕΙ : τα πρώτα συμπεράσματα

Εισαγωγή	15
• Η Διαδικασία της Αξιολόγησης	15
• Οι Πρώτες Αξιολογήσεις	16
• Οι Εξωτερικοί Αξιολογητές	16
1. Γενικές Παρατηρήσεις	17
2. Ειδικές Παρατηρήσεις	20
2.1. Προγράμματα Σπουδών	20
2.2. Εκπαιδευτική Διαδικασία	22
2.3. Ερευνητικό έργο	24
2.4. Λοιπές υπηρεσίες	25
2.5. Χρηματοδότηση	27
3. Συμπερασματικές Διαπιστώσεις	27

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ Α.ΔΙ.Π. ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2008

Εισαγωγή

Κατά τους 15 πρώτους μήνες λειτουργίας της (Σεπτέμβριος 2006- Δεκέμβριος 2007) η Α.ΔΙ.Π. προώθησε και ολοκλήρωσε την επεξεργασία του πλαισίου των διαδικασιών Διασφάλισης της Ποιότητας. Το εν λόγω πλαίσιο κοινοποιήθηκε σε όλα τα ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης και στα Τμήματά τους, με τα οποία η Αρχή δημιούργησε ανοικτή γραμμή επικοινωνίας με στόχο την καθοδήγησή τους προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης του θεσμού Διασφάλισης της Ποιότητας.

Οι ενέργειες αυτές συνέβαλαν στην αισθητή βελτίωση του αρχικά αρνητικού κλίματος, με το οποίο διδάσκοντες και φοιτητές αντιμετώπιζαν τον νεοσύστατο θεσμό, και είχε ως αποτέλεσμα την ένταξη των πρώτων ακαδημαϊκών Τμημάτων στις διαδικασίες Εσωτερικής Αξιολόγησης από τους πρώτους μήνες του 2008 και την κατάθεση των πρώτων Εκθέσεων Εσωτερικής Αξιολόγησης.

Οι στόχοι της Α.ΔΙ.Π. για το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 ήταν:

- (α) Η οργάνωση και σταδιακή διενέργεια της Εξωτερικής Αξιολόγησης 100-120 από το σύνολο των λειτουργούντων 499 ακαδημαϊκών Τμημάτων και, ειδικότερα για το 2008, των πρώτων 20 από αυτά με χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ II.
- (β) Η συνέχιση του έργου της για την διευκόλυνση της προόδου της Διασφάλισης της Ποιότητας και η σταδιακή ολοκλήρωση εντός τετραετίας των Εξωτερικών Αξιολογήσεων του υπολοίπου των 480 λειτουργούντων ακαδημαϊκών Τμημάτων με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ .

Προγραμματισμός των Εξωτερικών Αξιολογήσεων	
2008-2009	100-120 Τμήματα
2009-2010	120 Τμήματα
2010-2011	120 Τμήματα
2011-2012	140 Τμήματα

Ατυχώς, ανυπέρβλητες διαχειριστικές δυσχέρειες, που οφείλονται, όπως αναφέρεται κατωτέρω (βλ. σελ. 10-12, § 2. 1-5), σε ατέλειες του Νόμου 3374/2005 για την Διασφάλιση της Ποιότητας, κυρίως όμως στις γνωστές δημοσιονομικές και γραφειοκρατικές αγκυλώσεις του δημόσιου τομέα, δεν επέτρεψαν την πλήρη υλοποίηση του πρώτου ως άνω στόχου. Παρά τις επίμονες και άοκνες προσπάθειες της Αρχής, μόλις στο τέλος του 2008 κατέστη δυνατή η αξιολόγηση πέντε (5) μόνον ακαδημαϊκών Τμημάτων (βλ. κατωτέρω σελ. 6, § 1.3).

Η παρατεινόμενη αυτή κατάσταση εξακολουθεί ακόμη σήμερα να αποτελματώνει την πρόοδο των αξιολογήσεων και θέτει σε κίνδυνο την πρόοδο της Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

1. Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Μετά την ολοκλήρωση και τη δημοσιοποίηση του πλαισίου των διαδικασιών Διασφάλισης της Ποιότητας (βλ. Έκθεση Πεπραγμένων της Α.ΔΙ.Π. για το έτος 2006-2007), το έργο της Α.ΔΙ.Π. κατά το 2008 επικεντρώθηκε:

1.1. Σε δραστήρια κινητοποίηση των Τμημάτων ΑΕΙ, προκειμένου να ενταχθούν στις διαδικασίες αξιολόγησης και να προχωρήσουν στη σύνταξη και κατάθεση Εκθέσεων Εσωτερικής Αξιολόγησης

Τα Μέλη της Αρχής πραγματοποίησαν επισκέψεις σε μεγάλο αριθμό ΑΕΙ (Πανεπιστημίων και ΤΕΙ) της χώρας, προκειμένου να παράσχουν την απαραίτητη καθοδήγηση και υποστήριξη για την προαγωγή της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης, και ανέπτυξαν διαύλους συνεχούς ηλεκτρονικής, τηλεφωνικής και ταχυδρομικής επικοινωνίας με όλες τις ενδιαφερόμενες ακαδημαϊκές μονάδες, επιτυγχάνοντας αξιοσημείωτη αναστροφή του αρνητικού πνεύματος, με το οποίο διδάσκοντες και φοιτητές αντιμετώπιζαν τον θεσμό της Διασφάλισης Ποιότητας. Χάρη σε αυτές τις προσπάθειες, επί συνόλου 499 Τμημάτων ΑΕΙ (286 Πανεπιστημίων και 213 ΤΕΙ), στο τέλος του 2008 είχε γνωστοποιηθεί επισήμως στην Α.ΔΙ.Π. ότι είχαν εισέλθει σε διαδικασία Εσωτερικής Αξιολόγησης 77 Τμήματα Πανεπιστημίων και 90 Τμήματα ΤΕΙ, ενώ εκτιμάται ότι πολλά περισσότερα Τμήματα έχουν προχωρήσει, αλλά δεν έχουν ακόμα γνωστοποιήσει την είσοδό τους στη διαδικασία αυτή. Ήδη, μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2008 είχε κατατεθεί στην Α.ΔΙ.Π. σημαντικός αριθμός Εκθέσεων Εσωτερικής Αξιολόγησης από τα Τμήματα αυτά, συγκεκριμένα από 47 Τμήματα, ήτοι 22 Τμήματα 9 Πανεπιστημίων και 25 Τμήματα από 12 ΤΕΙ της χώρας (βλ. τον συνημμένο Πίνακα στη σελ. 7).

1.2. Στη συγκρότηση Μητρώου Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων/Αξιολογητών

Δημιουργήθηκε ψηφιακή βάση δεδομένων για τη συγκέντρωση και διαχείριση της επιστημονικής προσωπογραφίας διακεκριμένων, έγκριτων επιστημόνων του εξωτερικού από όλο το φάσμα των επιστημονικών πεδίων, που θεραπεύονται στα ελληνικά ΑΕΙ. Από το Μητρώο αυτό, το οποίο περιλάμβανε ήδη στο τέλος του 2008 - και εμπλουτίζεται διαρκώς - τα πλήρη στοιχεία 1100 εμπειρογνομόνων, κατά το πλείστον Ελληνόφωνων, αντλούνται, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από τον Νόμο 3374/2005, οι 5μελείς

Επιτροπές Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων, στις οποίες ανατίθεται η Εξωτερική Αξιολόγηση των Ακαδημαϊκών Μονάδων.

1.3. Στον σχεδιασμό, την οργάνωση και την πραγματοποίηση των πρώτων Εξωτερικών Αξιολογήσεων

Τα μέλη της Αρχής μελέτησαν τις διεθνείς καλές πρακτικές και προχώρησαν στη σύνταξη Κανονισμών και Οδηγιών για χρήση από τους εξωτερικούς εμπειρογνώμονες.

Συνέταξαν, επίσης, σχέδιο/πλαίσιο για τη σύνταξη της Έκθεσης Εξωτερικής Αξιολόγησης.

Λόγω μεγάλης καθυστέρησης στην επίλυση δημοσιονομικών προβλημάτων¹, μόλις τον Νοέμβριο του 2008 κατέστη δυνατή η πρόσκληση των εξωτερικών εμπειρογνομόνων και η πραγματοποίηση των πέντε (5) πρώτων Εξωτερικών Αξιολογήσεων στα ακόλουθα δύο Πανεπιστημιακά Τμήματα και τρία Τμήματα Τ.Ε.Ι.:

- Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
- Τμήμα Φυσικής, Πανεπιστήμιο Κρήτης
- Τμήμα Μηχανολογίας, ΤΕΙ Κρήτης
- Τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
- Τμήμα Πληροφορικής, ΤΕΙ Αθήνας

Οι Εκθέσεις Εξωτερικής Αξιολόγησης των πέντε Τμημάτων μεταφράσθηκαν από την Αγγλική στην Ελληνική γλώσσα και έχουν ήδη αναρτηθεί στον Δικτυακό τόπο της Α.ΔΙ.Π. (<http://www.hqaa.gr/> ή <http://www.adip.gr/>).

1.4. Στον προγραμματισμό Εξωτερικών Αξιολογήσεων για το 2009

Η Αρχή προώθησε τον εμπλουτισμό και την αξιολόγηση του Μητρώου των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, προετοιμάζοντας τη συγκρότηση των Επιτροπών Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων που θα αναλάβουν την αξιολόγηση των 47 συνολικά τμημάτων Α.Ε.Ι., που κατέθεσαν Εκθέσεις Εσωτερικής Αξιολόγησης πριν από το τέλος του 2008 και όσων αναμένεται να καταθέσουν κατά το 2009, βάσει της χρονολογικής σειράς υποβολής των Εκθέσεων, με χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ και το ΕΣΠΑ. (Βλ. τον πίνακα στη σελ. 7).

1.5. Στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και δημοσιότητας

Η απαραίτητη ενημέρωση των ΑΕΙ της χώρας για τη σκοπιμότητα και τους στόχους των διαδικασιών Διασφάλισης Ποιότητας, που είχε ξεκινήσει και προχωρήσει σημαντικά κατά τα έτη 2006 και 2007, συνεχίστηκε και εντός του 2008 με σειρά εκδηλώσεων στα επί μέρους ΑΕΙ, σύμφωνα και με τις επιταγές του Ν. 3374/2005 που καθορίζει τον συμβουλευτικό προς αυτά ρόλο της Αρχής.

¹ Η λύση που τελικά δόθηκε μέσω της έκδοσης ΚΥΑ ορισμένης χρονικής διάρκειας (10 Νοεμ. -31 Δεκ. 2008) απαίτησε από τους εξωτερικούς εμπειρογνώμονες αφενός να προπληρώσουν οι ίδιοι όλα τα έξοδά τους (αεροπορικά εισιτήρια, διαμονή σε ξενοδοχεία, κ.λπ.) και αφετέρου να αποζημιωθούν μέσω αμοιβής (πλην των αεροπορικών εισιτηρίων), καταβάλλοντας φόρο 20%.

Στο πλαίσιο της ενημέρωσης, τον Μάρτιο 2008 διοργανώθηκε με πρωτοβουλία της Α.Δι.Π. και την ευγενή χορηγία του Βρετανικού Συμβουλίου στην Αθήνα Ημερίδα με θέμα «Δημόσιο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα: Οικονομική Διαχείριση, Αυτονομία και Διασφάλιση Ποιότητας» για τους Πρυτάνεις και Αντιπρυτάνεις των Πανεπιστημίων και τους Προέδρους και Αντιπροέδρους των ΤΕΙ, με προσκεκλημένους ομιλητές τους :

ΤΜΗΜΑΤΑ Α.Ε.Ι. ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

(δεδομένα από 31/12/2008)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ (επί συνόλου 23)	Γμήματα σε διαδικασία αξιολόγησης (επί συνόλου 286)	Τμήματα που κατέθεσαν Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης	Τ.Ε.Ι. (επί συνόλου 16)	Τμήματα σε διαδικασία Αξιολόγησης (επί συνόλου 213)	Τμήματα που κατέθεσαν Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	1/9	0	ΤΕΙ Αθήνας	17/36	2
Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)	4/32	2	ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας	5/17	1
Οικονομικό Παν/μιο Αθηνών	5/8	4	ΤΕΙ Ηπείρου	4/13	1
Παν/μιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)	18/42	2	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	24/24	2
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	9/10	3	ΤΕΙ Καβάλας	8/11	2
Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ)	4/18	2	ΤΕΙ Καλαμάτας	1/7	0
Πανεπιστήμιο Κρήτης	6/19	4	ΤΕΙ Κρήτης	12/18	7
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	7/18	2	ΤΕΙ Λαμίας	2/7	0
Πανεπιστήμιο Πατρών	1/22	0	ΤΕΙ Λάρισας	3/18	1
Πανεπιστήμιο Πειραιά	9/9	1	ΤΕΙ Μεσολογγίου	4/7	3
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	10/14	2	ΤΕΙ Πάτρας	1/16	1
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	1/17	0	ΤΕΙ Πειραιά	4/12	1
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	2/6	0	ΤΕΙ Σερρών	2/6	2
Σύνολο Πανεπιστημιακών Τμημάτων	77 / 286	22/286	ΤΕΙ Χαλκίδας	3/8	2
			Σύνολο Τμημάτων ΤΕΙ	90/213	25/213

- Dr. Simeon Underwood, Academic Registrar, London School of Economics
- Professor Kemal Guruz, Middle East Technical University, Former Chairman of the Higher Education Council of Turkey, Άγκυρα, Τουρκία
- Professor Franz Wurm, Vice Rector for Finances and Resource Management, Johannes Kepler Universität, Λιντς, Αυστρία
- Professor Linda Katehi, Provost and Vice Chancellor for Academic Affairs, University of Illinois at Urbana-Champaign, Η.Π.Α.

1.6. Στην παρακολούθηση και συμμετοχή στις Διεθνείς (Ευρωπαϊκές) καλές πρακτικές και εξελίξεις σε θέματα Διασφάλισης της ποιότητας

Η Α.Δι.Π. συμμετείχε με εκπροσώπους (Μέλη ή τον Πρόεδρο) στα ακόλουθα Συνέδρια-Σεμινάρια:

- Σεμινάριο της ΕΝQA με θέμα "*Internal QA-systems and the ESG*", Βαρκελώνη, 14-15 Απριλίου 2008.
- Ετήσια Συνεδρίαση της AMSE με θέμα "*Quality Improvement in the Medical School*", Βαρκελώνη, 5-7 Ιουνίου 2008.
- Σεμινάριο της ΕΝQA (σε συνεργασία με την Νορβηγική Αρχή-NOKUT) με θέμα *Quality Assurance in Education: "Assessing Educational Quality: Knowledge Production and the role of Experts"*, Όσλο Νορβηγίας, 14-15 Φεβρουαρίου 2008.
- Ευρωπαϊκό Σεμινάριο με θέμα *Quality Assurance in e-learning*, Μαδρίτη, 12-13 Ιουνίου 2008.
- Σεμινάριο της ΕΝQA με θέμα "*Programme-oriented and Institutional-oriented Approaches to Quality Assurance : New Developments and Mixed Approaches*", Βερολίνο, 12-14 Ιουνίου 2008.
- Συνεδρίαση για την Μπολόνια της Γαλλικής Προεδρίας της Ε.Ε. με θέμα "*Quality Assurance in Universities and Higher Education Establishments in Europe*", Στρασβούργο, 9-10 Σεπτεμβρίου 2008.
- Γενική Σύνοδος της ΕΝQA για το 2008, Βιέννη, 25-26 Σεπτεμβρίου 2008.
- Σεμινάριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πανεπιστημίων (EUA) για τις Διαδικασίες Εξωτερικής Αξιολόγησης Πανεπιστημίων, Κοπεγχάγη, 3-5 Οκτωβρίου 2008.
- Τρίτο Ευρωπαϊκό Forum EUA και ΕΝQA για την Διασφάλιση της Ποιότητας με θέμα "*Trends in Quality Assurance*", Βουδαπέστη, 20-22 Νοεμβρίου 2008.
- Σεμινάριο της ΕΝQA με θέμα "*Transnational Education (TNIE): From Words to Action*", Λονδίνο, 1-2 Δεκεμβρίου 2008.

1.7. Στη συμμετοχή με ομιλίες σε Συνέδρια και Ημερίδες μετά από πρόσκληση

Η Α.Δι.Π. εκπροσωπήθηκε με ομιλίες μετά από πρόσκληση στα ακόλουθα συνέδρια ή ημερίδες:

- Ομιλία στο ετήσιο συνέδριο των Διευθυντών του Ιδρύματος Fulbright στις χώρες της Ευρώπης, Αθήνα, 14 Απριλίου 2008.

- Ομιλία στο Forum για την Ποιότητα της Εκπαίδευσης στα Τουριστικά επαγγέλματα, Αθήνα, 26 Ιουνίου 2008.
- Ενημέρωση των διοικήσεων των Πανεπιστημίων στο συνέδριο του ΥΠΕΠΘ/ΕΠΕΑΕΚ, Μυτιλήνη, 18 Ιουλίου 2008.
- Ομιλία στο Συνέδριο της EUR-ACE για την Ποιότητα της Εκπαίδευσης Μηχανικών και Διάδραση με την Έρευνα, Θεσσαλονίκη, 29 Αυγούστου 2008.
- Ομιλία στο Συνέδριο της ΕΑΑΕ, των Προέδρων των Αρχιτεκτονικών Σχολών της Ευρώπης, Χανιά, 5-7 Σεπτεμβρίου 2008.
- Ενημέρωση των Διοικήσεων των ΤΕΙ στο συνέδριο του ΥΠΕΠΘ/ΕΠΕΑΕΚ, Λίμνη Πλαστήρα, 19 Σεπτεμβρίου 2008.
- Ομιλία στο Συνέδριο του ΙΕΠΑΣ για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, Αθήνα, 5 Νοεμβρίου 2008.
- Ομιλία στην Ημερίδα του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας για τον ρόλο της Αξιολόγησης στην Κατάρτιση, 21 Νοεμβρίου 2008.

1.8. Στην αναβάθμιση του διαδικτυακού τόπου και την εξασφάλιση της ελάχιστης υλικοτεχνικής υποδομής

Κατά το 2008, η Αρχή προέβη, με χρηματοδότηση από το έργο της στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II, στην αναβάθμιση του διαδικτυακού της τόπου, που είχε δημιουργηθεί ήδη από το 2007, με στόχο την βελτίωση της αμφίδρομης επικοινωνίας με τις επί μέρους Ακαδημαϊκές Μονάδες.

Επίσης, η Αρχή προχώρησε με τις νόμιμες διαδικασίες στην προμήθεια του ελάχιστου απαραίτητου υλικοτεχνικού εξοπλισμού για τα μέλη και το (αποσπασμένο και με σύμβαση έργου) διοικητικό της προσωπικό, με κονδύλια από το έργο ΕΠΕΑΕΚ II και από τον τακτικό προϋπολογισμό.

1.9. Στη Διασφάλιση της Ποιότητας της Αρχής

Η Αρχή ανέπτυξε, εντός του 2008, Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας κατά ISO 9001:2000 και τον Ιούνιο 2008 εξασφάλισε το σχετικό πιστοποιητικό. Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της προετοιμασίας για την ανάληψη έργου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, η Α.ΔΙ.Π. προχώρησε σε επέκταση του συστήματος αυτού, προκειμένου να καλύπτει και τις απαιτήσεις διαχειριστικής επάρκειας του ΥπΟΙΟ, η οποία της εδόθη τον Δεκέμβριο 2008.

1.10. Στην κατάρτιση και εκτέλεση προϋπολογισμών

Οι δαπάνες της Α.ΔΙ.Π. καλύφθηκαν κατά το 2008 από τον Τακτικό Προϋπολογισμό (ως τμήμα του Προϋπολογισμού του ΥΠΕΠΘ) και από το ΕΠΕΑΕΚ II. Συγκεκριμένα:

- Ο Τακτικός Προϋπολογισμός της Α.ΔΙ.Π. για το έτος 2008 περιλάμβανε κονδύλια ύψους 1.006.500 ευρώ.
- Το εγκεκριμένο από το 2006 Τεχνικό Δελτίο για χρηματοδότηση της Α.ΔΙ.Π. από το ΕΠΕΑΕΚ II, στο πλαίσιο του Γ΄ ΚΠΣ, είχε αρχικό προϋπολογισμό 2.620.560 ευρώ.

Λόγω, όμως, των διαχειριστικών και γραφειοκρατικών δυσκολιών που δημιουργεί η έλλειψη Ειδικού Λογαριασμού για την Α.Δι.Π., μέχρι το πέρας του έργου (Δεκέμβριος 2008) δαπανήθηκαν μόλις περί τις 420.000 ευρώ. Το υπόλοιπο ποσό επιστράφηκε εγκαίρως στο ΥΠΕΠΘ προκειμένου να χρησιμοποιηθεί σε άλλα έργα (βλ. σχετικά κατωτέρω § 2.2).

Πριν από το τέλος του 2008, η Α.Δι.Π. συμπλήρωσε και υπέβαλε Τεχνικά Δελτία έργου ΕΣΠΑ (2007-2013) και ετήσιου προϋπολογισμού για το έτος 2009.

2. ΔΥΣΧΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Ο βασικός στόχος της Α.Δι.Π. για τη διενέργεια Εξωτερικών Αξιολογήσεων σε όσο το δυνατόν περισσότερα Τμήματα κατά τη διάρκεια του 2008 δεν επιτεύχθηκε τόσο εξ αιτίας ατελειών του Νόμου 3374/2005 όσο και λόγω των γνωστών δημοσιονομικών και γραφειοκρατικών αγκυλώσεων του Δημόσιου Τομέα, όπως θα αναφερθεί παρακάτω.

2.1. Ατέλειες του Νόμου 3374/2005

Η Εξωτερική Αξιολόγηση αντιμετωπίζει αδιέξοδα εξ αιτίας ατελειών στον ιδρυτικό νόμο της Α.Δι.Π., τα οποία προκαλούν δυσλειτουργίες και αγκυλώσεις, απαιτούν δε άμεση νομοθετική ρύθμιση.

Η Αρχή ενημέρωσε εκ νέου το ΥΠΕΠΘ τον Μάρτιο 2008, ενώ από τον Ιούνιο 2008 κατέθεσε για άμεση προώθηση σχέδιο τροποποιήσεων του ιδρυτικού της νόμου, αλλά παρά τα αλληπάλληλα διαβήματά της, δεν κατέστη δυνατόν να συμπεριληφθεί τούτο σε κανένα από τα τέσσερα Νομοσχέδια του ΥΠΕΠΘ, που ψηφίστηκαν κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2008. Γι' αυτούς τους λόγους η Α.Δι.Π. προχώρησε σε προσωρινή και άκομψη λύση με την έκδοση ΚΥΑ περιορισμένης χρονικής διάρκειας, η οποία όμως δεν μπορεί να γενικευθεί, μεταφέροντας το βάρος της προκαταβολής των δαπανών των εξωτερικών αξιολογήσεων στους διεθνείς εμπειρογνώμονες/εξωτερικούς αξιολογητές.

2.2. Έλλειψη Ειδικού Λογαριασμού

Η επίμονη άρνηση της Πολιτείας να συστήσει Ειδικό Λογαριασμό για τη διαχείριση των πόρων της Α.Δι.Π. από το ΕΠΕΑΚ II που προαναφέρθηκαν κατέστησε αδύνατη την απορρόφηση σημαντικών κονδυλίων, ιδίως εκείνων που θα επέτρεπαν την έγκαιρη στελέχωση με διοικητικό προσωπικό και την πρόσκληση και αποζημίωση Εξωτερικών Εμπειρογνομώνων, και είχε ως τελικό αποτέλεσμα την απώλεια σημαντικών ευρωπαϊκών κονδυλίων ύψους άνω των 2.000.000 ευρώ. Μετά από πολύμηνες προσπάθειες και μόλις στα τέλη του 2008 κατέστη τελικά δυνατή, με την έκδοση σχετικής ΚΥΑ, η πραγματοποίηση των πέντε πρώτων Εξωτερικών Αξιολογήσεων. Η συνεχιζόμενη έλλειψη Ειδικού Λογαριασμού και η συνακόλουθη δυσλειτουργία προδιαγράφει ανάλογες αγκυλώσεις στην αξιοποίηση των κονδυλίων του ΕΣΠΑ που θα χρηματοδοτήσουν τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση την τετραετία 2009-2013, με κίνδυνο να μεταφερθούν αυτές οι δαπάνες στον Τακτικό Προϋπολογισμό της Α.Δι.Π.

2.3. Έλλειψη Εσωτερικού Κανονισμού

Ο Εσωτερικός Κανονισμός της Αρχής έχει συνταχθεί από την Α.Δι.Π. από τον Δεκέμβριο 2007, και κατατέθηκε στο ΥΠΕΠΘ προς έγκριση τον Ιανουάριο 2008. Μετά από σειρά παρεμβάσεων του ΥΠΕΠΘ εκκρεμεί η προώθησή του για την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος. Η συνεχιζόμενη, όμως, έλλειψη Εσωτερικού Κανονισμού έχει πολύ σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία της Αρχής, αφού χωρίς Εσωτερικό Κανονισμό δεν είναι δυνατή η πρόσληψη **διοικητικού προσωπικού**, ούτε η ενίσχυσή της μέσω μετατάξεων, ή η πρόσληψη του απαραίτητου, σύμφωνα με το Νόμο 3374/05, **επιστημονικού προσωπικού**, χωρίς το οποίο η λειτουργία της Αρχής είναι πλημμελής.

2.4. Έλλειψη Προσωπικού

Η Αρχή αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει προβλήματα στη λειτουργία της από την έλλειψη του προβλεπόμενου διοικητικού και επιστημονικού προσωπικού για την υποστήριξη του έργου της. Παρά τις επίμονες εκκλήσεις της Αρχής, το ΥΠΕΠΘ δεν μερίμνησε από το 2006 να διαθέσει έστω και μικρό αριθμό έμπειρων στελεχών για την αντιμετώπιση επειγουσών αναγκών κατά την πρώτη φάση λειτουργίας της, ως είχε υποχρέωση.

Καθοριστικός ανασταλτικός παράγοντας για τη μη εύρυθμη λειτουργία της Αρχής είναι η αδυναμία πλήρωσης των προβλεπόμενων από τον Νόμο 3374/2005 δέκα (10) θέσεων διοικητικού και δεκαπέντε (15) θέσεων επιστημονικού προσωπικού διαφόρων ειδικοτήτων, πριν από την έκδοση Εσωτερικού Κανονισμού, η προώθηση του οποίου καθυστερεί από τον Ιούνιο του 2008, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Μετά από άοκνες προσπάθειες, μόλις τον Ιανουάριο του 2008 κατέστη δυνατή μια υποτυπώδης και προσωρινή στελέχωση της Αρχής με:

- Τρία (3) μέλη διοικητικού-επιστημονικού προσωπικού (ΙΔΑΧ) μέσω αποσπάσεων από το ΥΠΕΠΘ και φορείς του. Από αυτούς, οι δύο (2) αποχώρησαν από την Αρχή, στο τέλος του 2008 με τη λήξη της απόσπασής τους και δεν έχουν ακόμα αναπληρωθεί.
- Μία (1) υπάλληλο του Πανεπιστημίου Αιγαίου με σιωπηρή διάθεση (η οποία ήδη επέστρεψε στην κανονική της θέση).

Εξ άλλου, ως αποτέλεσμα μιας προσπάθειας που είχε ξεκινήσει το 2007, τους τελευταίους μήνες του 2008 ανέλαβαν υπηρεσία στην Α.Δι.Π. δύο (2) εξ αποσπάσεως οικονομικοί υπάλληλοι του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Από την 14.01.2008 η Αρχή ζήτησε από το ΥΠΕΠΘ την έκδοση ΠΥΣ σύμφωνα με τον Νόμο 2527/1997 για την προσωρινή ανάθεση της υποστήριξης της λειτουργίας της σε προσωπικό, το οποίο θα χρηματοδοτείτο μέσω του ΕΠΕΑΕΚ II. Στα επανειλημμένα αιτήματα της Α.Δι.Π. για το θέμα αυτό, το ΥΠΕΠΘ απάντησε ότι δεν υπάγεται η Αρχή στον Ν. 2527/1997 και ότι, ως ανεξάρτητη Αρχή, η Α.Δι.Π. μπορεί να προχωρήσει με διαδικασίες ανοικτής προκήρυξης. Ακολουθώντας την υπόδειξη του Υπουργείου, η Α.Δι.Π. προχώρησε τον Ιούνιο 2008 στην ανάθεση συγκεκριμένων έργων σε εξωτερικούς συνεργάτες με καταληκτική ημερομηνία την 31.12.2008, ημερομηνία λήξης και του ΕΠΕΑΕΚ. Δυστυχώς, στις 30/12/2008 η Επίτροπος του ΥΠΕΠΘ εγνώρισε προφορικά στην Α.Δι.Π. ότι δεν ενέκρινε τις δαπάνες αυτές !

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω, το υποστηρικτικό έργο της Αρχής επιτελείται μέχρι σήμερα ουσιαστικά από τα Μέλη της, Καθηγητές ΑΕΙ και Ερευνητές Α', εις βάρος ασφαλώς του ουσιαστικού έργου που περιγράφει ο Νόμος για τα μέλη της Αρχής.

2.5. Προβληματική Στέγαση

Στην Α.ΔΙ.Π. παραχωρήθηκε από το ΥΠΕΠΘ μόλις την 1η Σεπτεμβρίου 2007 ο 5ος και 6ος όροφος υποβαθμισμένου κτιρίου γραφείων επί της Λεωφόρου Συγγρού 56, ενοικιασμένου από το ΥΠΕΠΘ. Η απόλυτη ακαταλληλότητα του κτιρίου αναγνωρίστηκε από τη Διοίκηση του ΥΠΕΠΘ που το επισκέφθηκε πρόσφατα.

Η παραμονή της Α.ΔΙ.Π. στους ακατάλληλους και ανεπαρκείς αυτούς χώρους (200 τ.μ. περίπου) συνιστά σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα για την πλήρη ανάπτυξη της λειτουργίας της, καθώς αυτοί δεν επαρκούν ούτε καν για την ευπρεπή εξυπηρέτηση των Μελών της. Ας σημειωθεί, ακόμα, ότι για τους ίδιους λόγους οι συνεδριάσεις των πέντε Επιτροπών Εξωτερικής Αξιολόγησης για τη σύνταξη των εκθέσεων τους έγιναν σε χώρους εκτός Α.ΔΙ.Π.

Έχοντας εξασφαλίσει σημαντικά κονδύλια για την μίσθωση στέγης από το ΕΠΕΑΚ, η Α.ΔΙ.Π. προέβη σε επίμονα διαβήματα από τον Μάρτιο-Απρίλιο 2007 προς την Κτηματική Υπηρεσία της Νομαρχίας Αττικής για την εξεύρεση και μίσθωση κατάλληλων χώρων, ανάλογων προς τις λειτουργικές της ανάγκες αλλά και προς το κύρος των μελών της και, κυρίως, των ξένων συνεργατών και εμπειρογνομόνων που αναλαμβάνουν την εξωτερική αξιολόγηση των ΑΕΙ (σε περίοδο πλήρους ανάπτυξης της λειτουργίας της Α.ΔΙ.Π., τα γραφεία της θα χρησιμοποιούνται από ομάδες εμπειρογνομόνων, οι οποίοι υπολογίζεται ότι θα είναι 500-600 συνολικά κάθε έτος). Το ΥΠΟΙΟ όρισε μηνιαίο μίσθωμα ύψους μέχρι 7.500 Ευρώ (για Γραφεία ωφέλιμης επιφάνειας 650 τ.μ περίπου), με βάση το οποίο διενεργήθηκαν μέχρι τέλους του 2008 τρεις διαδοχικοί διαγωνισμοί. Όλοι απέβησαν άγονοι επειδή το προσδιορισθέν μίσθωμα θεωρείται πολύ χαμηλό με βάση τις ισχύουσες στο κέντρο της Αθήνας τιμές, που κατά την περίοδο της αναζήτησης κυμαίνονταν σε υψηλότερα επίπεδα.

3. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2009

Με δεδομένο ότι η χρηματοδότηση της Αρχής για τις εξωτερικές αξιολογήσεις μέσω του ΕΠΕΑΕΚ έληξε την 31.12 2008 και, κατά συνέπεια, δεν υπάρχουν οι σχετικοί πόροι, δεν είναι δυνατή η συνέχιση των εξωτερικών αξιολογήσεων πριν από την έγκριση του ΕΣΠΑ (από το οποίο θα χρηματοδοτηθούν οι αξιολογήσεις της περιόδου 2009-2013), όποτε και αν αυτή γίνει. Εκτιμάται ότι η διαδικασία των εξωτερικών αξιολογήσεων μέσω του ΕΣΠΑ δεν θα είναι δυνατό να ξεκινήσει πριν από τον Σεπτέμβριο του 2009. Μέχρις ότου συμβεί αυτό και μετά από επίμονες προσπάθειες, εξασφαλίστηκαν από το Αποθεματικό του ΥΠΕΠΘ 72.500 ευρώ, ποσό το οποίο μόλις επαρκεί για την κάλυψη της εξωτερικής αξιολόγησης τεσσάρων Τμημάτων ΑΕΙ.

Ο χαμηλός ρυθμός προόδου των εξωτερικών αξιολογήσεων για λόγους ανεξάρτητους της βούλησης της Αρχής, αλλά άμεσα συναρτώμενους με τις υπερβολικές γραφειοκρατικές και ανασταλτικές διαδικασίες του δημοσίου, την αδυναμία στελέχωσης της Αρχής και την

έλλειψη επαρκούς και συνεχούς ροής χρηματοδότησης, καθυστερούν το όλο εγχείρημα της αξιολόγησης σε βάρος των ελληνικών ΑΕΙ.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Η σύγχρονη ευρωπαϊκή και διεθνής πραγματικότητα αναδεικνύει νέα θεσμικά μορφώματα (Αρχές), μη κρατικά, μη κυβερνητικά, αλλά σαφώς δημόσιου χαρακτήρα, που στέκουν μεταξύ του Κράτους και της Κοινωνίας. Αυτές οι αρχές έχουν ρόλο ρυθμιστικό ή διαμεσολαβητικό. Βασική προϋπόθεση σωστής λειτουργίας τους είναι η θωράκισή τους με τις αναγκαίες και επαρκείς εγγυήσεις ανεξαρτησίας απέναντι τόσο στην εκάστοτε εκτελεστική εξουσία όσο και στα διάφορα προσωπικά συμφέροντα.

Η ελληνική έννομη τάξη αναγνωρίζει δύο τέτοια είδη ανεξάρτητων αρχών. Η μια κατηγορία περιλαμβάνει τις κατονομαζόμενες στο Σύνταγμα Ανεξάρτητες Αρχές και η άλλη, τις Ανεξάρτητες Αρχές που δεν κατονομάζονται στο Σύνταγμα. Η δεύτερη αυτή κατηγορία στερείται της συνταγματικής κατοχύρωσης, καθώς ρυθμίζεται από διατάξεις της κοινής νομοθεσίας για εξηρημένες δημόσιες υπηρεσίες. Οι Αρχές της δεύτερης αυτής κατηγορίας είναι για τον λόγο αυτόν ευάλωτες σε απόπειρες περιορισμού ή φαλκίδευσης της ανεξαρτησίας τους.

Ως μη κατονομαζόμενη στο Σύνταγμα, η Α.Δι.Π. είναι μια από τις Ανεξάρτητες αυτές Αρχές. Για να μπορέσει να επιτελέσει τον ρόλο της χρειάζεται ένα σαφέστερο νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας, που να μπορεί να αντισταθμίζει τις αδυναμίες που προκύπτουν από την έλλειψη συγκεκριμένης συνταγματικής κατοχύρωσης.

Συμπερασματικά μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι οι γραφειοκρατικοί κατ' αρχήν και οικονομικοί στη συνέχεια περιορισμοί εντός των οποίων υποχρεούται να κινηθεί η Αρχή επιδρούν αρνητικά στη λειτουργία της και επηρεάζουν αρνητικά το έργο της.

Πέραν τούτου, οι παραπάνω περιορισμοί επιδρούν επιβαρυντικά στην αξιοπιστία της Αρχής τόσο έναντι των ακαδημαϊκών μονάδων που έχουν ήδη από πολλούς μήνες ολοκληρώσει τη διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης και καταθέσει την σχετική έκθεση, όσο και έναντι των ομόλογων φορέων ή και Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης του εξωτερικού, επηρεάζοντας αρνητικά την εικόνα της χώρας μας.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για τη βελτίωση της κατάστασης είναι:

- Η άμεση εισαγωγή και ψήφιση στη Βουλή των Ελλήνων των τροπολογιών του Νόμου 3374/2005 για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.
- Η άμεση έκδοση του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας της Αρχής.
- Η ίδρυση Ειδικού Λογαριασμού της Αρχής, εφ' όσον άλλωστε παραμένουν ισχύοντες οι Ειδικό Λογαριασμοί στα ΑΕΙ.

- Η άμεση στελέχωση της Αρχής με το προβλεπόμενο από το Νόμο διοικητικό και επιστημονικό προσωπικό.
- Η άμεση χρηματοδότησή της για τη πραγματοποίηση της εξωτερικής αξιολόγησης 47 τμημάτων ΑΕΙ της χώρας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΑΕΙ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εισαγωγή

Το πρόγραμμα σπουδών, η διδασκαλία, το ερευνητικό έργο και οι υπηρεσίες που απολαμβάνουν οι φοιτητές είναι τα βασικά κριτήρια που προσδιορίζουν το επίπεδο της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Σ' αυτά επικεντρώνεται η θεσμοθετημένη από τον Νόμο 3374/2005 διαδικασία για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας.

- **Η διαδικασία της Αξιολόγησης**

Η διαδικασία που προβλέπει ο νόμος (3374/2005) περιλαμβάνει δύο στάδια:

- Το πρώτο αφορά στη συστηματική εσωτερική αυτο-αξιολόγηση των ακαδημαϊκών μονάδων ενός ιδρύματος ή και το ίδιο το ίδρυμα στο σύνολο του, και ολοκληρώνεται με την κατάθεση στην Α.ΔΙ.Π. της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης.
- Το δεύτερο αφορά στην εξωτερική αξιολόγηση, που υλοποιείται από πενταμελή Επιτροπή διακεκριμένων εμπειρογνομόνων από το εξωτερικό. Οι ειδικοί που την αποτελούν μελετούν την έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης και επισκέπτονται την κρινόμενη ακαδημαϊκή μονάδα, προκειμένου να συναντηθούν με τη διοίκηση, το διδακτικό προσωπικό, τους φοιτητές και το διοικητικό προσωπικό και να αποκτήσουν ίδια γνώση για τους χώρους που χρησιμοποιούνται από την ακαδημαϊκή μονάδα για τη λειτουργία της.

Μετά την επιτόπια επίσκεψη, η Επιτροπή των εξωτερικών αξιολογητών συντάσσει την Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης, στην οποία καταγράφονται οι διαπιστώσεις της σχετικά με την αντικειμενικότητα των πορισμάτων της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης και διατυπώνονται τυχόν παρατηρήσεις ή συστάσεις, που βασίζονται σε διεθνείς εμπειρίες καλών πρακτικών. Κατά συνέπεια:

Η πενταμελής επιτροπή εμπειρογνομόνων και η έκθεσή τους λειτουργούν συμβουλευτικά, αλλά και ελεγκτικά, αφού η επανάληψη της διαδικασίας ανά τέσσερα χρόνια καταγράφει τον τρόπο με τον οποίον αξιοποιήθηκαν οι διαπιστώσεις της προηγούμενης εξωτερικής αξιολόγησης.

Τα συμπεράσματα της διαδικασίας αξιολόγησης αναδεικνύουν τα επιτεύγματα και τις αδυναμίες που απαιτούν βελτιώσεις. Όσες βελτιώσεις είναι εφικτές στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής μονάδας είναι υποχρέωση των μελών της να τις επιδιώξουν. Για βελτιώσεις που υπερβαίνουν τις δυνατότητες της ακαδημαϊκής ομάδας επιλαμβάνεται η κεντρική διοίκηση του ιδρύματος, ενώ για εκείνες που ξεπερνούν τις αρμοδιότητες της διοίκησης του ιδρύματος, αναλαμβάνει η Πολιτεία, η οποία έχει την τελική ευθύνη και την υποχρέωση από το Σύνταγμα να παρέχει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες δημόσιας εκπαίδευσης.

- **Οι πρώτες αξιολογήσεις**

Μέχρι τον Νοέμβριο του 2008, εκθέσεις εσωτερικής αξιολόγησης είχαν καταθέσει στην Α.ΔΙ.Π. 47 Τμήματα ΑΕΙ (επί συνόλου 499) και, επομένως, είχαν τυπικά δικαίωμα να προχωρήσουν σε εξωτερική αξιολόγηση. Εντούτοις, λόγοι δημοσιονομικοί δεν επέτρεψαν στην Α.ΔΙ.Π. την υλοποίηση της δεύτερης αυτής φάσης, που αφορούσε στη μετάκληση των εξωτερικών εμπειρογνομόνων, παρά σε πέντε μόνον Τμήματα ισάριθμων ΑΕΙ, εξ αιτίας της καθυστερημένης έκδοσης, μόλις στις 10/11/2008, ΚΥΑ βραχείας ισχύος (μέχρι τις 31/12/2008) από τους Υπουργούς Παιδείας και Οικονομικών, για τους λόγους που αναφέρονται στο Πρώτο Μέρος της παρούσας έκθεσης (βλ. ανωτέρω, Μέρος Α', σελ. 10, § 2.1.).

Οι πέντε πρώτες Εκθέσεις Εξωτερικής Αξιολόγησης έχουν ήδη αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της Αρχής (<http://www.hqaa.gr/> ή <http://www.adip.gr/>), στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα.

Κατωτέρω συνοψίζονται γενικές, αλλά και ειδικότερες παρατηρήσεις και συστάσεις που αντλήθηκαν από τις Εκθέσεις Εξωτερικής Αξιολόγησης, οργανωμένες θεματικά σύμφωνα με τα βασικά κριτήρια Διασφάλισης της Ποιότητας (Προγράμματα Σπουδών, Εκπαιδευτική Διαδικασία, Ερευνητικό έργο, Λοιπές υπηρεσίες), όπως ορίζονται στον Νόμο 3374/2005. Προτάσσεται (σελ. 17) ένα κεφάλαιο γενικών παρατηρήσεων, που αφορά κυρίως σε σημαντικά θεσμικά θέματα.

- **Οι εξωτερικοί εμπειρογνώμονες**

Οι 25 εξωτερικοί εμπειρογνώμονες από το Μητρώο Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων της Α.ΔΙ.Π. που ήσαν διαθέσιμοι να έλθουν πριν κλείσει το πρόγραμμα χρηματοδότησης του ΕΠΕΑΕΚ, δηλαδή στο διάστημα 15 Νοεμβρίου–15 Δεκεμβρίου 2008, ήταν όλοι ακαδημαϊκοί διδάσκαλοι, με την εξαίρεση τριών με μεγάλη εμπειρία και εξειδίκευση στον τομέα της ποιότητας της παραγωγής στην τεχνολογία τροφίμων, που είναι ο στόχος εκπαίδευσης ενός από τα Τμήματα ΤΕΙ που αξιολογήθηκαν.

Οι ανωτέρω 25 εμπειρογνώμονες ήλθαν από 23 διαφορετικούς φορείς από 10 διαφορετικές χώρες (μεταξύ των οποίων από 4 διαφορετικές Πολιτείες των Η.Π.Α.), από την Δανία μέχρι την Κύπρο και από την Καλιφόρνια μέχρι το Ισραήλ.

Θα πρέπει να αναγνωρισθεί ότι όλοι όσοι δέχθηκαν να συμμετάσχουν απέδειξαν ότι το μόνο κίνητρο ήταν το ενδιαφέρον τους για την Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα, δεδομένου ότι οι ίδιοι κατέβαλαν προκαταβολικά όλα τα έξοδα μετακίνησης από το

εξωτερικό και στην Ελλάδα έναντι εκ των υστέρων αποζημίωσης, η οποία περιλάμβανε ένα μικρό, συμβολικό honorarium.

Τα μέλη της Α.ΔΙ.Π. αναγνωρίζουν τη συμβολή αλλά και την ακεραιότητα και ευσυνειδησία των 25 εξωτερικών εμπειρογνομόνων, το έργο των οποίων, επωνύμως, έχει αναρτηθεί στον ιστότοπο της Α.ΔΙ.Π. Εξ άλλου, η Αρχή αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στα σχόλια, τις συστάσεις και τις παραινέσεις, που περιλαμβάνονται στις απολύτως θετικές αξιολογήσεις των εμπειρογνομόνων για το έργο της και τις διαδικασίες της Διασφάλισης της Ποιότητας, στις οποίες συμμετείχαν.

1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι με την αξιολόγηση έστω και μικρού αριθμού Τμημάτων ΑΕΙ (>1% του συνόλου) χαρτογραφήθηκε σε όλο το φάσμα της από αντικειμενικούς, εξωτερικούς εμπειρογνώμονες η παθολογία και η παθογένεια της Ανώτατης Εκπαίδευσης στα περισσότερα ελληνικά ΑΕΙ. Αν και ο αριθμός του δείγματος είναι μικρός και μολονότι οι εξωτερικοί εμπειρογνώμονες προέρχονται από 25 διαφορετικά ιδρύματα ισάριθμων σχεδόν χωρών εκτός Ελλάδος, οι παρατηρήσεις τους παρουσιάζουν ενδιαφέρον, επειδή συμπίπτουν βασικά στην επισήμανση θεμάτων και προβλημάτων που συμβάλλουν στη δυσλειτουργία των ΑΕΙ, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν τις καλές πρακτικές, όπου υπάρχουν, και προχωρούν σε συστάσεις για θεραπεία και βελτιώσεις.

1.1. Εξορθολογισμός και μείωση του αριθμού εισακτέων ανάλογα με τις δυνατότητες κάθε Τμήματος

Η άνωθεν επιβολή μεγαλύτερου αριθμού φοιτητών πέραν των δυνατοτήτων εκπαίδευσης από ένα Τμήμα και η αδυναμία των φοιτητών να επιλέξουν συγκεκριμένο Τμήμα επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξή των.

Συνιστάται η συμμετοχή των Τμημάτων στον καθορισμό του αριθμού των εισακτέων με βάση το υπάρχον προσωπικό, την υλικοτεχνική υποδομή αλλά, πρωτίστως, τις ανάγκες της κοινωνίας.

1.2. Επανεκτίμηση του συστήματος εισαγωγικών εξετάσεων

Ο τρόπος εισαγωγής στα ΑΕΙ θα πρέπει να ενθαρρύνει τους νέους να λαμβάνουν ενσυνείδητα αποφάσεις για τις μελλοντικές τους σπουδές (και όχι να οδηγούνται σε Τμήματα και Σχολές με βάση αποκλειστικά την επίδοσή τους στις εισαγωγικές εξετάσεις).

Συνιστάται η καθιέρωση υποτροφιών για εξαιρετικούς υποψηφίους χαμηλών εισοδημάτων και η καλύτερη αντιστοίχιση των προτιμήσεων των υποψηφίων με τα διαθέσιμα γνωστικά πεδία.

1.3. Αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των ΑΕΙ

Διαπιστώνονται οι αρνητικές επιπτώσεις της κρατικής παρέμβασης στις καθημερινές διοικητικές διαδικασίες. Η αυξημένη γραφειοκρατία που επιβάλλεται εν μέρει από το

Υπουργείο και εν μέρει από την αδράνεια και ακαμψία των ΑΕΙ παρεμποδίζει την αποτελεσματική τους λειτουργία και περιορίζει σημαντικά την ευελιξία στο επίπεδο του Τμήματος. Ιδιαίτερα λεπτομερείς και ανελαστικές κρίνονται κατεξοχήν οι απαιτήσεις του Νόμου στην περίπτωση των ΤΕΙ.

Συνιστάται η άμβλυνση της πολυεπίπεδης εμπλοκής των κρατικών θεσμών στη λειτουργία των ΑΕΙ, δηλαδή η διευθέτηση θεμάτων, που σήμερα ρυθμίζονται με νομοθετικές διατάξεις από τους εσωτερικούς κανονισμούς των ΑΕΙ ή και των Τμημάτων τους, η υιοθέτηση πρακτικών που ισχύουν ευρύτατα στην Ε.Ε., ιδίως σε θέματα οικονομικής διαχείρισης και προσλήψεων προσωπικού, χωρίς να απεμπολείται ο δημόσιος χαρακτήρας των ΑΕΙ. Ευελιξία επιβάλλεται προπάντων σε πρακτικά θέματα, όπως είναι οι προμήθειες εργαστηριακού εξοπλισμού για διδακτική / ερευνητική χρήση.

1.4. Υιοθέτηση και συνεπής εφαρμογή των κανονισμών σπουδών

Γενικά, θεωρείται αδικαιολόγητη η παράταση των σπουδών πέραν των 6 ετών (για προγράμματα τετραετούς διάρκειας), χωρίς επαρκή αιτιολόγηση. Ιδιαίτερα επιτακτική και σοβαρή κρίνεται η ανάγκη αντιμετώπισης από το Τμήμα αλλά και από την Πολιτεία και την κοινωνία του μεγάλου ποιοτικού, κοινωνικού, οικονομικού και ηθικού προβλήματος που δημιουργούν το χαμηλό ποσοστό αποφοίτησης και ο μεγάλος χρόνος διάρκειας των σπουδών. Για τη βελτίωση της κατάστασης, τα Τμήματα και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη οφείλουν να αρχίσουν έναν ειλικρινή και ουσιαστικό διάλογο με τους σπουδαστές και να αναζητήσουν τους λόγους με συλλογή στοιχείων, ανάλυση και αξιολόγηση δεδομένων και τάσεων από τα αρχεία τους σχετικά με συγκεκριμένα μαθήματα που καθυστερούν την αποφοίτηση, και με τα ερωτηματολόγια που συμπληρώνουν οι σπουδαστές.

Θετικά αποτελέσματα πιστεύεται ότι θα επιτευχθούν ασφαλώς με συστηματική και σχεδιασμένη προσπάθεια για βελτίωση της επικοινωνίας και διάδρασης μεταξύ καθηγητών και σπουδαστών, με τελικό στόχο την προοδευτική δημιουργία σχέσης αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σεβασμού.

1.5. Παιδαγωγική και ανθρωπιστική διάσταση των σπουδών

Υπογραμμίζεται η επιτακτική ανάγκη για τη διαμόρφωση ειδικής εκπαιδευτικής στρατηγικής και θεσμικού πλαισίου με στόχο την ανάπτυξη και εφαρμογή ειδικού παιδαγωγικού προγράμματος για τους επίδοξους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοιτούν από τις λεγόμενες «καθηγητικές» σχολές και Τμήματα ανθρωπιστικών αλλά και θετικών επιστημών (π.χ Φυσικής, Μαθηματικών, Βιολογίας, Κοινωνιολογίας, Φιλολογίας, Ιστορίας, Ψυχολογίας κλπ.). Καλές πρακτικές άλλων χωρών μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρότυπα.

Επίσης, διατυπώνεται έντονος προβληματισμός για την έλλειψη αναγκαίων μαθημάτων ανθρωπιστικών σπουδών στα προγράμματα Τμημάτων θετικών και τεχνολογικών επιστημών.

1.6. Επαγγελματική αποκατάσταση και πιστοποίηση

Επισημαίνεται ότι στις συζητήσεις με τους φοιτητές επανέρχονταν σταθερά οι όροι «μόρνια», «δημόσιος υπάλληλος» και «πρόσληψη στο δημόσιο».

Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Έκθεση Ποιότητας της Εκπαίδευσης - Έτος 2008

Οι εμπειρογνώμονες παρατηρούν ότι, αν και κάθε ακαδημαϊκό ίδρυμα και σύστημα οφείλει να ενδιαφέρεται για τις πραγματικές δυνατότητες επαγγελματικής αποκατάστασης και προσωπικής ολοκλήρωσης των αποφοίτων του, πρωταρχική του μέριμνα πρέπει κυρίως να είναι η ακαδημαϊκή ακεραιότητα, το επίπεδο και η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης

1.7. Ενίσχυση της κινητικότητας μελών ΔΕΠ και φοιτητών

Οι εκθέσεις αναγνωρίζουν ότι υπάρχει αξιόλογο ακαδημαϊκό προσωπικό. Επισημαίνεται ωστόσο ότι η περιορισμένη σήμερα κινητικότητα έχει αρνητικές συνέπειες στη μετάδοση της γνώσης τόσο για τους φοιτητές όσο και για τους διδάσκοντες.

1.8. Διασφάλιση της Ποιότητας και στρατηγικός σχεδιασμός

Με δεδομένο τον υψηλό ανταγωνισμό σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, οι εμπειρογνώμονες ενθαρρύνουν τα Τμήματα να στοχεύσουν σε συστηματική και αυστηρή αυτο-αξιολόγηση και να προχωρήσουν σε πράξεις εφαρμογής.

Απαιτείται οργάνωση - ενδεχομένως και με επαγγελματική βοήθεια - μηχανισμού συλλογής στοιχείων σχετικών με τη διασφάλιση ποιότητας και θεσμοθέτηση συστηματικού διαλόγου μεταξύ των διδασκόντων για θέματα στρατηγικού προγραμματισμού του Τμήματος. Συνιστάται η σύσταση σε κάθε Τμήμα, πέραν της Επιτροπής Προγράμματος Σπουδών που στοχεύει στη συνεχή βελτίωση του προγράμματος Σπουδών, μιας Επιτροπής Στρατηγικού Προγραμματισμού, η οποία μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά και στην κατάστρωση του Τετραετούς Προγραμματισμού).

1.9. Εξωστρέφεια

Οι εμπειρογνώμονες επισημαίνουν ότι καλές πρακτικές εξωστρέφειας που διαπίστωσαν σε ορισμένα Τμήματα, όπως η προσέλκυση διδακτικού προσωπικού από άλλα ΑΕΙ ή η αξιοποίηση εμπειριών άλλων ΑΕΙ στη σύσταση νέων προγραμμάτων σπουδών, πρέπει να γενικευθούν.

1.10. Το κλίμα στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα

Οι επιτροπές εξωτερικής αξιολόγησης διαπίστωσαν φαινόμενα αυθαιρεσίας και κατάχρησης του πανεπιστημιακού ασύλου. Κάποιες περιπτώσεις βίας και απειλών δημιούργησαν ερωτήματα στους εμπειρογνώμονες σχετικά με τη δυνατότητα να λειτουργήσουν οι διδάσκοντες ή και οι φοιτητές απερίσπαστα στο χώρο τους. Διαπιστώνεται σε ορισμένες περιπτώσεις κλίμα αντίστασης στις διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας αλλά και σε γενικότερες αλλαγές, που πιθανόν να πηγάζει από την έλλειψη εμπιστοσύνης στους κρατικούς θεσμούς. Το κλίμα αυτό εκδηλώνεται μέσω αντι-ακαδημαϊκών και αντι-δημοκρατικών συμπεριφορών που εμποδίζουν την απρόσκοπτη ακαδημαϊκή ανάπτυξη τόσο των μελών ΔΕΠ όσο και των φοιτητών.

Τα θέματα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά και ίσως ξεπερνούν τη διαδικασία διασφάλισης ποιότητας, δεν παύουν όμως να καθορίζουν την ουσία της.

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

2.1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οι εμπειρογνώμονες επισημαίνουν ότι τα Τμήματα που έχουν σαφείς στόχους και συγκροτημένα αναλυτικά προγράμματα σπουδών εμφανίζουν και αντίστοιχα καλύτερη απόδοση και στην έρευνα, ιδίως όταν αυτή συνδυάζεται με τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα του διδακτικού προσωπικού τους.

- **Σαφήνεια των στόχων και ανταπόκριση σε αυτούς των προγραμμάτων σπουδών (προπτυχιακών και μεταπτυχιακών)**

Οι παρατηρήσεις των εμπειρογνομόνων υπογραμμίζουν ότι όσο πιο σαφείς είναι οι στόχοι μάθησης και οι σκοποί του αναλυτικού προγράμματος σπουδών, δηλαδή των απαιτούμενων για την απόκτηση του πτυχίου γνώσεων και δεξιοτήτων, τόσο σαφέστερη είναι και η δομή και το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος σπουδών αλλά και των επί μέρους μαθημάτων. Τα προγράμματα, προπτυχιακά ή μεταπτυχιακά, που αξιοποίησαν καλές πρακτικές, δηλαδή εμπειρίες παλαιότερων και πλέον έμπειρων πανεπιστημίων, καταξιώθηκαν από τους εμπειρογνώμονες. Όσα δεν διαμορφώθηκαν με βάση συγκριτικές μελέτες και δεν αξιοποίησαν καλές πρακτικές άλλων, έμπειρων ΑΕΙ χαρακτηρίζονται από ασάφεια στόχου και δομής στη σύνθεσή τους, άσκοπο πλήθος μαθημάτων και επικαλύψεις στη διδακτέα ύλη. Στις περιπτώσεις αυτές η μη αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη συγκεκριμένων στόχων ή/και σε ανεπαρκή εμβάθυνση σε κάποια δόκιμη, βασική κατεύθυνση. Αντίθετα, όπου πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις, τα προγράμματα σπουδών αναγνωρίστηκαν ανεπιφύλακτα από τους εξωτερικούς εμπειρογνώμονες ως επιτυχή.

- **Αναθεώρηση και επικαιροποίηση των προγραμμάτων σπουδών**

Υπογραμμίζεται από τους εμπειρογνώμονες η ανάγκη για συνεχή παρακολούθηση και ανάληψη δράσεων ανανέωσης, βελτίωσης και επικαιροποίησης του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Εκεί που διατυπώνονται θετικές παρατηρήσεις διαπιστώνεται ότι πράγματι λειτουργεί εσωτερικό σύστημα ελέγχου και βελτίωσης, ενώ όπου λείπει διαφαίνεται επίσης από τις παρατηρήσεις των εμπειρογνομόνων ότι δεν υπάρχει θετικό κλίμα ή συνέργεια μεταξύ των διδασκόντων.

Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η διαδικασία ελέγχου του προγράμματος σπουδών να λειτουργεί σε τακτική βάση και να περιλαμβάνει κριτική αποτίμηση της όλης απόδοσης του προγράμματος σπουδών με αξιολόγηση της προόδου των φοιτητών (παρακολούθηση των μαθημάτων, ποσοστά αποτυχίας ανά μάθημα και εξάμηνο, βαθμός ικανοποίησης /ανατροφοδότηση από τους φοιτητές). Ο ετήσιος αυτός έλεγχος πρέπει να γίνεται σε επίπεδο Τμήματος ή Σχολής. Αυτή η διαδικασία συνιστάται επίσης να ακολουθηθεί για την διαμόρφωση κάθε νέου προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών, και μάλιστα με τη συμμετοχή έμπειρων μελών ΔΕΠ από άλλα Τμήματα ή Σχολές.

Απαραίτητη προϋπόθεση πρέπει να θεωρείται η εξαντλητική μελέτη συγκεκριμένων διεθνώς αναγνωρισμένων ακαδημαϊκών καλών πρακτικών και σταθεροτύπων και η συμμετοχή εκπροσώπων όλων των ομάδων ενδιαφερομένων.

- **Οργάνωση μαθημάτων και κατευθύνσεων**

Υπογραμμίζεται η ανάγκη να αποκτήσουν τα προγράμματα σπουδών μεγαλύτερη συνοχή, με έμφαση στη λογική ακολουθία των μαθημάτων για όλες τις κατευθύνσεις.

Συνιστώνται :

- Διάρθρωση των μαθημάτων ανά έτος φοίτησης και η επιβολή σειράς προαπαιτούμενων.
- Εκλογίκευση του αριθμού των μαθημάτων, όπου δεν υπάρχει.
- Ουσιαστική σύνδεση ανάμεσα στα θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα, όπου δεν υπάρχει.
- Η δημιουργία ειδικής Συμβουλευτικής Επιτροπής για κάθε περιοχή εξειδίκευσης του προγράμματος σπουδών, με τη συμμετοχή έμπειρων και διακεκριμένων εμπειρογνομόνων στις περιοχές εξειδίκευσης του προγράμματος σπουδών (ιδίως προκειμένου για ανάπτυξη νέων προγραμμάτων ή κατευθύνσεων ή εξειδίκευσης ή/και προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών).

2.1.1. Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ)

Ειδικότερα για τη δημιουργία νέων Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών σπουδών τόσο στα Πανεπιστήμια όσο και στα Τ.Ε.Ι., απαραίτητες πρέπει να θεωρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- η αποδεδειγμένη ανάγκη και σκοπιμότητα του συγκεκριμένου προγράμματος,
 - η διαπιστωμένη ύπαρξη ικανού αριθμητικά ακαδημαϊκού προσωπικού υψηλού επιπέδου, διαθέσιμου να αναλάβει τον πρόσθετο φόρτο διδασκαλίας και έρευνας,
 - η τεκμηριωμένη ύπαρξη επαρκών και κατάλληλων χώρων διδασκαλίας, εργαστηρίων και υποδομών για την αντιμετώπιση του πρόσθετου εκπαιδευτικού φορτίου ,
 - η τεκμηριωμένη εξασφάλιση των ελάχιστων αναγκαίων οικονομικών πόρων.
- Άλλη σημαντική προϋπόθεση για την δημιουργία ΠΜΣ είναι η λειτουργία μηχανισμών παρακολούθησης και βελτίωσης του υπάρχοντος προπτυχιακού προγράμματος σπουδών, που θα συμβάλλουν και στη δημιουργία «άριστων πρακτικών» για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.
 - Κατά το σχεδιασμό ενός ΜΠΣ είναι απολύτως αναγκαίο να έχει αποσαφηνιστεί ο στόχος και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα , καθώς επίσης εάν το πρόγραμμα απευθύνεται σε αποφοίτους άλλων ειδικοτήτων ή αποσκοπεί σε περαιτέρω ειδίκευση των αποφοίτων του προπτυχιακού προγράμματος του ίδιου Τμήματος.

- Υπογραμμίζεται η επιτακτική ανάγκη για οικονομική υποστήριξη των μεταπτυχιακών φοιτητών (τουλάχιστον σε επίπεδο Master) με υποτροφίες, καθώς και για την κάλυψη δαπανών για αναλώσιμα υλικά, αναγκαίων για την έρευνα ή για εκπαιδευτικά πειράματα.
- Επικροτείται και ενθαρρύνεται η συνεργασία μεταξύ Πανεπιστημίων και ΤΕΙ της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού για την από κοινού ανάπτυξη μεταπτυχιακών σπουδών, αξιοποιώντας συμπληρωματικά πλεονεκτήματα των δύο πλευρών.

2.2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οι εμπειρογνώμονες διαπίστωσαν σε αρκετές περιπτώσεις του μικρού αυτού δείγματος εφαρμογές καλών πρακτικών, όπως αυτές νοούνται διεθνώς, και συνιστούν την υιοθέτησή τους ευρύτερα, όπου αυτές δεν χρησιμοποιούνται ή εφαρμόζονται πλημμελώς. Συγκεκριμένα προτείνουν να γενικευτούν σε όλα τα Τμήματα των ΑΕΙ οι ακόλουθες πρακτικές:

- *Συστηματική, διαρκής και διαφανής αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας*
- *Οργάνωση μηχανισμών ανάδρασης, με σκοπό τη λήψη συγκεκριμένων διορθωτικών μέτρων του περιεχομένου και της μεθόδου διδασκαλίας*
- *Έλεγχος των μαθημάτων που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό αποτυχίας*
- *Συστηματική επικαιροποίηση της ύλης των μαθημάτων σύμφωνα με τις εξελίξεις της γνώσης.*
- *Υποστήριξη της μάθησης με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων και ψηφιακής τεχνολογίας*
- *Σύνδεση, όπου είναι εφικτό, της διδασκαλίας με την έρευνα*
- *Αποφυγή πολύωρων και συνεχών παραδόσεων μαθημάτων από διδάσκοντες μερικής απασχόλησης.*
- *Αξιοποίηση των πλέον έμπειρων και ταλαντούχων εκπαιδευτικών μεταξύ των διδασκόντων στα πρώτα έτη σπουδών.*
- *Εμπλουτισμός της διδασκαλίας με εναλλακτικούς τρόπους, όπως προσκλήσεις ομιλητών, ενδιάμεσες ατομικές εργασίες των φοιτητών, φροντιστηριακές ασκήσεις, επιδείξεις, πρακτικές εφαρμογές των γνώσεων, επιτόπιες επισκέψεις, εκπαιδευτικές εκδρομές κ.ά., που θα συμβάλουν στη μείωση της αποχής των φοιτητών από τις παραδόσεις*
- *Προσφορά ενισχυτικών και υποστηρικτικών μαθημάτων σε γνωστικά αντικείμενα που παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά αποτυχίας στις εξετάσεις (τα οποία εν πολλοίς οφείλονται σε ανεπάρκειες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης).*
- *Ανάπτυξη δομών διαρκούς επικοινωνίας φοιτητών και διδακτικού προσωπικού (τακτικές ώρες γραφείου, συνεπής ανταπόκριση στην αμφίδρομη ηλεκτρονική επικοινωνία).*

2.2.1. Αξιολόγηση της μάθησης

Η αξιολόγηση των φοιτητών πρέπει να βασίζεται σε αναλογική αποτίμηση ενδιάμεσων εξετάσεων, εργασιών και τελικών εξετάσεων. Συνιστώνται :

- η εισαγωγή εναλλακτικών μορφών 'διαρκούς' αξιολόγησης με γενίκευση του συνδυαστικού συστήματος αξιολόγησης με τεκμηριωμένη πιστοποίηση της προόδου μέσω φροντιστηριακών ασκήσεων, προφορικών και γραπτών εξετάσεων, εργασιών και πρακτικών ασκήσεων.
- η συνεχής και διαφανής παρακολούθηση της συμμετοχής των φοιτητών στην εκπαιδευτική διαδικασία (καλύτερη πληροφόρηση των φοιτητών, κίνητρα, κατάλληλη συνεχής αξιολόγηση), με έλεγχο των ποσοστών αποτυχίας και, κυρίως, με ανάληψη διορθωτικών πρωτοβουλιών στις περιοχές εκείνες που προκαλούν ανησυχία. Χρήσιμα στοιχεία μπορούν να αντληθούν από την μελέτη της σχέσης μεταξύ βαθμολογίας και χρόνου αποφοίτησης.
- η εισαγωγή του θεσμού του Εξωτερικού Κριτή ή Εξεταστή (μέλους ΔΕΠ άλλου συγγενούς Τμήματος).

2.2.2. Αξιολόγηση της διδασκαλίας και του περιεχομένου των μαθημάτων

- Αναζήτηση τρόπων αμερόληπτης αξιολόγησης (α) της μεθόδου διδασκαλίας που εφαρμόζουν οι διδάσκοντες, και (β) της ύλης των μαθημάτων τους.
- Επεξεργασία των στοιχείων και συστηματική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης αυτής και έλεγχος της εφαρμογής των σχετικών συμπερασμάτων (follow-up).

2.2.3. Εκπαιδευτικά Βοηθήματα (συγγράμματα)

Η διεθνής πρακτική επιβάλλει διευρυμένη βάση πληροφοριών στη μάθηση, καθώς επίσης και την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας. Συνιστώνται τα ακόλουθα:

- Αξιολόγηση και τακτική αναθεώρηση του εκπαιδευτικού υλικού, με βάση τις διεθνείς εξελίξεις.
- Προσφορά πολλαπλής και σύγχρονης βιβλιογραφίας και συγγραμμάτων, σε συνδυασμό με καλά εξοπλισμένη βιβλιοθήκη.
- Έγκαιρη και ταχύρρυθμη διανομή της διδακτέας ύλης.
- Διεύρυνση της βιβλιογραφίας με την παραγωγή μεταφράσεων αξιόπιστων εγχειριδίων από τη διεθνή βιβλιογραφία, σε συνεννόηση και συνεργασία με ομοειδή Τμήματα άλλων ΑΕΙ.
- Διάθεση του εκπαιδευτικού υλικού με ηλεκτρονικά μέσα, προκειμένου αυτό να γίνει το πρωτεύον εκπαιδευτικό υλικό για τους φοιτητές, να μειωθούν τα διανεμόμενα έντυπα και να απελευθερωθούν έτσι πολύτιμοι πόροι για άλλες δράσεις.
- Η ανάπτυξη διαδραστικού ψηφιακού υλικού (συμπληρωματικά βοηθήματα μάθησης).

3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Υπογραμμίζονται:

- Η ανάγκη να ενισχυθεί η διασύνδεση της έρευνας με την διδασκαλία. Επιβάλλεται η ευαισθητοποίηση των φοιτητών για την αναγκαιότητα της επιστημονικής έρευνας και την σημασία της για ποιοτική εκπαίδευση αλλά και για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.
- Η ανάγκη να υπάρχει σαφής, συνεπής ερευνητικός σχεδιασμός και κατεύθυνση στο επίπεδο του Τμήματος. Συνιστάται η εστίαση του ερευνητικού έργου σε συγκεκριμένα αντικείμενα που υποστηρίζονται αποτελεσματικά από τη κρίσιμη μάζα των μελών ΔΕΠ/ΕΠ και των ερευνητών του Τμήματος.
- Η σημασία συνεργασίας των υψηλού επιπέδου ερευνητικών κέντρων με τα ΑΕΙ.
- Η ανάγκη για σημαντικές επενδύσεις σε ερευνητικές υποδομές, τόσο σε ώριμα Πανεπιστημιακά Τμήματα που πρέπει αναβαθμίσουν την υποδομή τους, όσο και σε Τμήματα των ΤΕΙ που πρέπει να εκσυγχρονίσουν την υπάρχουσα υποδομή τους.
- Ο αναμφισβήτητος ανεπαρκής αριθμός του τεχνικού προσωπικού στα ΑΕΙ φαίνεται να ενθαρρύνει την έμφαση της έρευνας σε θεωρητικές κατευθύνσεις έναντι εφαρμοσμένων πεδίων, παρεμποδίζοντας έτσι τη διάχυση της καινοτομίας.

3.1. Ανάπτυξη ερευνητικών συνεργασιών

Επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- Η λελογισμένη διεπιστημονική συνεργασία σε διατομεακό και διατμηματικό επίπεδο, με στόχο τη μεγίστη δυνατή αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού και υποδομών.
- Η σημασία της διεύρυνσης των ερευνητικών συνεργασιών με άλλα ελληνικά και ξένα Πανεπιστήμια ή και ερευνητικά ινστιτούτα και η ενίσχυση της συνέργειας και γόνιμης συνεργασίας με διδάσκοντες ομοειδών ή συγγενών Τμημάτων του εσωτερικού αλλά και του εξωτερικού.
- Η συστηματική αναζήτηση ερευνητικών πόρων από εξωτερικές επιχορηγήσεις αλλά και από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές.
- Η ενθάρρυνση και ενίσχυση των προσπαθειών σύνδεσης με την παραγωγή με σκοπό την ανάπτυξη κοινών ερευνητικών προγραμμάτων και άντληση επιπλέον πόρων για την έρευνα.
- Η ανάγκη καθιέρωσης «κεφαλαίων εκκίνησης» για τα νέα μέλη ακαδημαϊκού προσωπικού στις πειραματικές επιστήμες (start-up funds).
- Η ανάγκη σημαντικής εθνικής χρηματοδότησης για την έρευνα.
- Η ανάπτυξη εσωτερικού συστήματος αναγνώρισης στο επίπεδο του ιδρύματος που να ενθαρρύνει και να προβάλλει τα μέλη ενός Τμήματος που διακρίνονται διεθνώς για τις επιδόσεις τους, καθώς και όσους ενεργοποιούνται επιτυχώς για την εξεύρεση πόρων ή και την ανάπτυξη συνεργασιών για διεξαγωγή έρευνας.

- Η ανάγκη ειδικής χρηματοδότησης για την ενίσχυση της κινητικότητας του προσωπικού για συναντήσεις στο πλαίσιο διεθνών συνεργασιών ή συνεδρίων.
- Συνιστάται τέλος η εφαρμογή στοχευμένης εθνικής χρηματοδότησης με σκοπό την ανάδειξη «κέντρων αριστείας» στην έρευνα.

4. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

4.1. Διοικητικές Υπηρεσίες

Το επίπεδο των διοικητικών υπηρεσιών διαφέρει σημαντικά στις επιμέρους ακαδημαϊκές μονάδες. Όπως υπογραμμίζεται στις εκθέσεις, τα προβλήματα δεν οφείλονται αποκλειστικά σε περιορισμένους πόρους και προσωπικό αλλά μάλλον σε πλημμελή οργάνωση και σχεδιασμό.

Οι δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογία επιτρέπουν την παραγωγή μεγαλύτερου έργου με λιγότερο προσωπικό, με την προϋπόθεση ότι εφαρμόζεται μελετημένος σχεδιασμός και ότι το υπάρχον προσωπικό διαθέτει ή μπορεί να αποκτήσει τα κατάλληλα προσόντα.

Με τη σημερινή τους μορφή, οι διοικητικές υπηρεσίες δεν είναι ούτε αποτελεσματικές ούτε αποδοτικές και συχνά αποτελούν τροχοπέδη και σημαντική επιβάρυνση για το ακαδημαϊκό προσωπικό. Ιδιαίτερα επισημαίνονται:

- Η ανάγκη εκσυγχρονισμού των διοικητικών υπηρεσιών.

Διαπιστώνεται ότι σε πολλές περιπτώσεις το υπάρχον διοικητικό προσωπικό δεν διαθέτει ούτε τις στοιχειώδεις γνώσεις για το έργο που καλείται να επιτελέσει. Σκόπιμη κρίνεται η επείγουσα, ταχύρρυθμη και εξειδικευμένη εκπαίδευση των διοικητικών υπαλλήλων σε γραμματειακές δεξιότητες και διαχείριση προσωπικού. Το πραγματικό αυτό πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπισθεί με κεντρική οργάνωση εκπαιδευτικών μαθημάτων για όλες τις διοικητικές μονάδες όλων των Πανεπιστημίων.

- Συνιστάται η μεταφορά και διάχυση τεχνογνωσίας και δοκιμασμένων καινοτόμων ηλεκτρονικών συστημάτων από τμήμα σε Τμήματα και από ΑΕΙ σε ΑΕΙ με πνεύμα συνεργασίας. Τέτοιες δοκιμασμένες και επιτυχείς εφαρμογές θα μπορούσαν να διατίθενται και να διαχέονται σε όλα τα Πανεπιστήμια και σε όλες τις μονάδες με συνεννόηση των επίσημων οργάνων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως π.χ. η Σύνοδος Πρυτάνεων και Προέδρων ΤΕΙ..

4.2. Υπηρεσίες πολιτισμού και αθλητισμού

Η σημασία της ανάπτυξης και καλλιέργειας πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον του ΑΕΙ δεν απασχολεί σοβαρά τις διοικήσεις των περισσότερων ΑΕΙ. Αναφέρονται ελλείψεις τόσο σε εγκαταστάσεις αναψυχής και άθλησης των φοιτητών, όσο και στην οργάνωση και υποστήριξη σχετικών δραστηριοτήτων.

4.3. Υλικοτεχνική Υποδομή

Η σύσταση νέων ΑΕΙ και η ίδρυση νέων Τμημάτων την τελευταία εικοσαετία είχε συχνά ως αποτέλεσμα τη στέγασή τους σε πρόχειρες, ανεπαρκείς ή και ακατάλληλες κτιριακές εγκαταστάσεις. Το δεδομένο αυτό, σε συνδυασμό με την υποδοχή, σε ορισμένα Τμήματα, μεγαλύτερου αριθμού φοιτητών από τις αρχικές προβλέψεις και με την ανεπαρκή συντήρηση εγκαταστάσεων στα παλαιότερα ΑΕΙ, δημιουργεί στους διδάσκοντες και στους διδασκόμενους αίσθημα απαξίωσης και αποξένωσης, που επηρεάζει αρνητικά όχι μόνο τη στάση τους απέναντι στην ακαδημαϊκή διαδικασία, αλλά και τη συμπεριφορά τους απέναντι στο χώρο που τους στεγάζει.

Παρατηρείται επίσης, ότι οι χώροι διδασκαλίας δεν αξιοποιούνται πάντοτε στο μέγιστο βαθμό, δεδομένου ότι η διαχείρισή τους, στα Πανεπιστήμια κυρίως, γίνεται από το Τμήμα στο οποίο ανήκουν, με αποτέλεσμα να παραμένουν αναξιοποίητοι για μεγάλα διαστήματα, ενώ σε άλλα Τμήματα υπάρχει έλλειψη χώρων.

Ιδιαίτερα υπογραμμίζονται οι ακόλουθες ανάγκες:

- Βελτίωσης και αναβάθμισης των εκπαιδευτικών υποδομών, των εργαστηρίων, των βιβλιοθηκών και του εξοπλισμού τους.
- Εξασφάλισης κατάλληλων χώρων γραφείων για όλα τα μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού.
- Εξασφάλισης επαρκών χώρων για ερευνητικά εργαστήρια, στο μέτρο που απαιτείται για την εκτέλεση των πτυχιακών εργασιών των προπτυχιακών και των μεταπτυχιακών φοιτητών (συμπεριλαμβανομένων των υποψήφιων διδακτόρων), των ερευνητικών συνεργατών που εργάζονται σε προγράμματα και των περιστασιακών εξωτερικών επισκεπτών καθηγητών.
- Εξασφάλισης ερευνητικού εξοπλισμού τελευταίας τεχνολογίας. Οι ανάγκες πρέπει να συγκεκριμενοποιηθούν από το εκπαιδευτικό προσωπικό που θα αναλάβει την ηγεσία κάθε ερευνητικής ομάδας και, ακολούθως, να δρομολογηθούν διαδικασίες για την προμήθεια αυτού του εξοπλισμού, με το Τμήμα να έχει τον αποφασιστικό ρόλο.
- Ενίσχυσης και βελτίωσης των ηλεκτρονικών διοικητικών υπηρεσιών (e-services, π.χ. ηλεκτρονική εγγραφή φοιτητών, προγραμματισμός μαθημάτων). Καθώς έχουν αρχίσει προσπάθειες για εκπαίδευση και επικοινωνία των σπουδαστών με ηλεκτρονικά μέσα, θεωρείται απαραίτητο να ενισχυθεί και να επεκταθεί η χρήση τους σε όλο το φάσμα των υπηρεσιών και σε όλες τις δραστηριότητες των σπουδαστών, περιλαμβανομένης και της δυνατότητας πρόσβασης των σπουδαστών από το σπίτι τους.
- Περαιτέρω υποστήριξης και ενίσχυσης των τεχνολογιών ηλεκτρονικής μάθησης (e-class) τόσο σε προσωπικό (π.χ. τεχνικός διαχειριστής του e-class) όσο και σε υποδομή.

5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

- Υπογραμμίζεται η ανάγκη εφαρμογής μακροπρόθεσμου σχεδιασμού της κρατικής χρηματοδότησης, με βάση την εκτίμηση των λειτουργικών αναγκών, καθώς και των προβλεπόμενων νέων υποχρεώσεων.
- Το Τμήμα θα έπρεπε να είναι ελεύθερο να ανακατανέμει και να αναδιανέμει από μία κατηγορία σε άλλη τους πόρους που του διατίθενται, από το Ίδρυμα, ώστε να εξυπηρετεί τις πραγματικές ανάγκες του.
- Υπογραμμίζεται η ανάγκη αναζήτησης χρηματοδότησης και από μη κρατικούς φορείς, όπου αυτό είναι δυνατό.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Κοινή διαπίστωση που προκύπτει από όλες τις Εκθέσεις είναι ότι οι Επιτροπές των εμπειρογνομόνων αποδίδουν τις περισσότερες και σοβαρότερες ευθύνες (θεσμικό πλαίσιο, κανονισμοί, ελλείψεις - μόνιμου κυρίως - διδακτικού προσωπικού, διοικητικού και τεχνικού προσωπικού, επαρκών και κατάλληλων χώρων, οικονομικών πόρων) **στην Πολιτεία**. Οι περισσότερες επισημάνσεις και συστάσεις τους για τέτοιες γενικής φύσεως δυσλειτουργίες (με εξαίρεση ίσως εκείνες που αφορούν σε οικονομικά θέματα) απευθύνονται εύλογα στην ίδια την Πολιτεία και, κυρίως, στο ΥΠΕΠΘ. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ανάλογα συμπεράσματα κατέληγαν και παλαιότερες αξιολογήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν για ορισμένα Τμήματα στο πλαίσιο άλλων προγραμμάτων του ΥΠΕΠΘ. Η μη ανταπόκριση της Πολιτείας σε αυτές μέχρι σήμερα ευθύνεται σε σοβαρό βαθμό για την δυσπιστία, με την οποία η ακαδημαϊκή κοινότητα αντιμετωπίζει τον θεσμό της Διασφάλισης Ποιότητας.

Είναι γεγονός ότι η υπερβολική εξάρτηση των ΑΕΙ από το Κράτος δεν αποδίδει, διότι δρα ανασταλτικά στην εξέλιξή τους, ενώ η Πολιτεία δεν γνωρίζει ουσιαστικά την απόδοση των πόρων που διαθέτει, ελλείπει λειτουργικών σταθεροτύπων και συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων για την ανώτατη εκπαίδευση. Η σχέση αυτή θα πρέπει να αλλάξει και οι πρωτοβουλίες να προέρχονται από τη βάση, δηλαδή τα ΑΕΙ, ενώ η Πολιτεία θα πρέπει να ασκεί ουσιαστική «πολιτική» ενίσχυσης αλλά και ελέγχου, μέσω διαδικασιών κοινωνικής λογοδοσίας της απόδοσης των ΑΕΙ.

Ωστόσο, οι Εκθέσεις Εξωτερικής Αξιολόγησης δεν παραλείπουν να επισημάνουν και να υπογραμμίσουν, συχνά και με συγκεκριμένες συστάσεις καλών πρακτικών, τα σημεία εκείνα στα οποία **ενέργειες των ίδιων των Τμημάτων ή της Διοίκησης του οικείου ΑΕΙ**, μπορούν και πρέπει να βελτιώσουν σημαντικά υπάρχουσες αδυναμίες. Οι επισημάνσεις αυτές είναι ιδιαίτερα χρήσιμες, διότι είναι δυνατόν να εξασφαλίσουν, αν η ακαδημαϊκή κοινότητα κινητοποιηθεί, όπως αναμένεται, άμεσα σχεδόν - και ουσιαστικά αδαπάνως - σημαντική βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης στα συγκεκριμένα Τμήματα. Αλλά και πέραν αυτού, με την δημοσιοποίηση των συστάσεων των εξωτερικών εμπειρογνομόνων

αντίστοιχες βελτιώσεις αναμένεται ότι θα υιοθετηθούν και από Τμήματα που δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί.

Είναι πάντως αξιοσημείωτο, ότι αξιολογήσεις που έγιναν στο παρελθόν σε διάφορα Τμήματα με ίδια πρωτοβουλία είτε δεν ελήφθησαν υπ' όψη είτε παρανοήθηκαν.

Ιδιαίτερη σημασία για την αξιοποίηση από την Πολιτεία των αξιολογήσεων – αλλά και την ενίσχυση/επιβράβευση συγκεκριμένων Τμημάτων – πιστεύει η Α.Δι.Π. ότι πρέπει να δοθεί στην επισήμανση από τους εμπειρογνώμονες **καλών πρακτικών** που ήδη εφαρμόζονται από ορισμένα Τμήματα με εξαιρετικά θετικά αποτελέσματα.

Τα συμπεράσματα της διαδικασίας Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση περιλαμβάνονται στις εκθέσεις των εξωτερικών εμπειρογνομένων, συγκεκριμένα για κάθε Τμήμα ΑΕΙ, ενώ τα γενικά συμπεράσματα παρουσιάζονται στις ετήσιες εκθέσεις της Α.Δι.Π.

Η μελέτη των εκθέσεων των εξωτερικών εμπειρογνομένων από τους υποψήφιους φοιτητές και τους γονείς τους μπορεί να αποδειχθεί αποφασιστική για την επιλογή του Τμήματος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις προτιμήσεις και τις φιλοδοξίες τους.

Οι Εκθέσεις Εξωτερικής Αξιολόγησης των πέντε Τμημάτων έχουν αναρτηθεί στον ιστότοπο της Α.Δι.Π. <http://www.hqaa.gr/> ή <http://www.adip.gr/> στην Ελληνική και την Αγγλική γλώσσα και είναι στη διάθεση όλων των ενδιαφερομένων.